№ 49 (צווייטער יאָרגאַנג)

פרייז 10 גראָשן

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

אַבאָנאַמענטס-פרייז:

מאָנאַטלעך	35 גראָשן
פערטל-יערלעך	1.00 זל

אין אויסלאַנד:

פערטל-יערלעך	1 דאָלאַר

אַנאָנסן-פרייז:

פאַר אַ פעטיט-שורה אין טעקסט .	40 גראָשן
" " " פאַרן טעקסט .	20 "
" " " נאָכן טעקסט .	15 "

פאַרן אינהאַלט פון די אַנאָנסן איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטלעך.

די צייטונג טראָגט נישט קיין געשעפטס-כאַראַקטער און איז נישט אויסגערעכנט אויף פאַרדינסט.

אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:

Red. „BIALER WOCHENBLAT",
Biała-Podl. ul. Sadowa 23.
Skrz. poczt. 26.
Konto rozrach. № 3.

Biała-Podlaska, dnia 13 grudnia 1935 r.

ביאַלע-פאָדל., פרייטאָג פ' וישלח תרצ"ו, 13 דעצעמבער.

הילפס-אַקציע לטובת דעם יידישן שפּיטאָל אין ביאַלע.

אויפרוף

צו אַלע ביאַלער לאַנדסלייט אין לאַנד און אין אויסלאַנד!

די שענסטע און וויכטיקסטע יידישע אינסטיטוציע אין אייער אַלטער היים, **דער יידישער שפּיטאָל אין ביאַלע,** געפינט זיך אין זער אַ קריטישער פינאַנסיעלע לאַגע און ראַנגלט זיך שווער פאַר זיין עקזיסטענץ.

דער אַלגעמיינער קריזיס, וועלכער האָט זער שווער געטראָפן אונזער שטאָט און שטאַרק פאַראָרעמט דעם גרעסטן טייל פון אונזער באַפעלקערונג האָט קאַטאַסטראָפאַל געווירקט אויך אויף די הכנסות פון יידישן שפּיטאָל. צוליב זער אַלגעמיינער קריטישער לאַגע האָט כמעט קיינער נישט די מעגלעכקייט זיך פריוואַט צו קורירן און יעדער קראַנקער מוז אַנקומען אין שפּיטאָל, ווו ער באַקומט די געהעריקע מעדיצינישע הילף.

דער גרויסער קריזיס און אַרבעטלאָזיקייט אין ביאַלע האָט געבראַכט דערצו, אַז דער יידישער שפּיטאָל איז שטענדיק איבערפולט מיט אָרעמע קראַנקע.

אויב מיר וועלן אין דער נאָנטסטער צייט נישט דערהאַלטן קיין פינאַנסיעלע הילף דראָט, די געפאַר, אַז דער יידישער שפּיטאָל זאָל געשלאָסן ווערן, אָדער עס זאָל פאַרקלענערט ווערן דאָס צונעמען קראַנקע, וועלכעס טאָר אָבער אין קיין פאַל נישט דערלאָזט ווערן, באַזונדערס אין אַזאַ קריטישן מאָמענט.

די עקזיסטענץ פון יידישן שפּיטאָל איז אַ לעבנס-נויטווענדיקייט פאַר דער גאַנצער ביאַלער באַפעלקערונג.

מיר אַפעלירן דעריבער צו אייך ביאַלער לאַנדסלייט און פריינט פון יידישן שפּיטאָל —

העלפט אונז מיט אַלע מעגלעכקייטן ווייטער אויפצוהאַלטן די עקזיסטענץ פון יידישן שפּיטאָל, וועלכער איז ווירקלעך דער שענסטער און נויטיקסטער יידישער אַנשטאַלט אין ביאַלע.

שפּיטאָל-קאָמיטעט.

ביאַלע-פאָדל., דעם 13-טן דעצעמבער 1935.

Kino Dźwiękowe „TĘCZA"

פון דאָנערשטאָג דעם 12-טן ביז זונטאָג דעם 15-טן דעצעמבער ד. י.
די פילם-דראַמע

KATIUSZA

מיט פרידריך מאַרש און אַננאַ סטען אין די הויפּט ראָלן.

Kuszenie Szatana פון מאָנטאָג

לייענט דאָס „ביאַלער וואָכנבלאַט".

Z powodu uroczystości złożenia przysięgi lekarskiej przesyłamy

p. NATANOWI CYGIELNIKOWI

najserdeczniejsze życzenia powodzenia w pracy naukowej i pomyślności na nowej ciernistej drodze

Natalja i Antoni Gelbard.

דעם חבר **נתן ציגעלניק**

צום אָפּגעבן די שבועה און באַקומען דעם דאָקטאָר-דיפּלאָם, ווינטשט דערפאָלג אין זיין ווייטערדיקן לעבן

לאה'קע אָרלאַנסקאַ

אַ גרויסער אויסוואַל
פון פאַרשידענע
קאַלענדאַרן
טערמינאָווע און אָפּרייס אויפן יאָר 1936
צו זער ביליקע פרייזן צו באַקומען אין
צייטונג - קיאָסק פון **חוה לאַזאַ**

שפּאָרזאַמקייט — דאָס געבאָט פון דער שעה!
באַנוצט זיך אין דערווירטשאַפט נאָר מיט
קוילן
וואָס מאַכט אויס מיט גאַנצע 30 פּראָצענט ביליקער ווי מיט האָלץ.
די בעסטע סאָרטן קוילן צו באַקומען ביי
אברהם אָרלאַנסקי
Plac Wolności 9.

צו פאַרדינגען
2 גרויסע צימערן מיט אַ קיך, פּראָנט.
אינפאָרמירן זיך: יאַטקע גאַס 10.

Podziękowanie.

P. Wajsmanowi — felczerowi szpit. żydowskiego za troskliwą i poświęcenia pełną opiekę udzieloną naszej córeczce podczas jej choroby.

M. Feldmanowie.

אַכטונג מיטגלידער פון דער ביבליאָטעק-פאַרוואַלטונג

מאָרגן, שבת פּונקטלעך 2.30 נ. מ. קומט פאַר אין „תרבות" אַ פאַרוואַלטונגזיצונג.

אויפן טאָג-אָרדנונג וויכטיקע פּונקטן.

קוויטירונג

מיר קוויטירן מיט דאַנק די דערהאַלטענע פון ה' מ. י. קריידשטיין (בריסק) 10 זלאָטעס

אַדמיניסטראַציע
„ביאַלער וואָכנבלאַט"

אַן ענטפער דעם ה' י. פּיזשיץ

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אויפפאָדערונג פון ה' י. פּיזשיץ צו מיר, קלער איך אויף, דאָס איך וויל זיך פאַרלאָזן אויף מענטשן אַ ביזוי'ז, דאָס איך האָב געשיקט ה' יואל ?מש צו די ה"ה פּיזשיץ און גאָלדשטיין

אלעזר זילבערבערג.

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דער אין טרויער פאַרבליבענער משפחה נאָך דעם פריצייטיקן פאַרשטאָרבענעם

י. ראָבאַק נ. ע.

(לאַנגיעריקער דירעקטאָר פון דער פאַבריק „ה. ב. ראַאַבע" אין ביאַלע-פאָדל.)

מאיר אָרלאַנסקי און פאַמיליע

Głęboko dotknięci przedwczesną śmiercią

B. P. IGNACEGO ROBAKA

wyrażamy rodzinie nasze najserdeczniejsze współczucie

ADOLFOSTWO SZWARC.

צוליבן פריצייטיקן טויט פון אונזער לאַנגיעריקן פאַרוואַלטונג - מיטגליד

איגנאַצי ראָבאַק נ. ע.

דריקן מיר אויס דער פאַמיליע אונזער טיפסטן מיטגעפיל

די פאַרוואַלטונג פון דער געז. „טאָז" אין ביאַלע-פאָדל.

Rodzinie przedwcześnie zmarłego nieodżałowanego długoletniego Kierownika fabryki H. B. Raabe Sp. Akc. w Białej-Podlaskiej

B. P. IGNACEGO ROBAKA

wyrażają najgłębsze współczucie

LUBELCZYKOWIE
Biała-Podlaska.

Najgłębsze współczucie pozostały w żałobie rodzinie

b. p. IGNACEGO ROBAKA

jednego z założycieli i długoletniego członka Zarządu wyraża

KLUB OBYWATELSKI w Białej-Podl.

פשוטע אמת'ן.

עס איז אַ באַקאַנטער כּלל, אַז גאַנץ אָפט װערן קלאָרע אמת'ן נישט פאַרשטאַנען, און װיפל מ'זאָל זײ נישט אַרײנהאַמערן אין די מוחות—בלײבט די אַרבעט בּ..טלאָ. דאָס דאָזיקע נישט פאַרשטײן איז [illegible] רוב גורם צו טראַגישע טעותים.

עס איז אויך מערקווירדיק, אַז דווקא מיר יידן, מיר װעלכע האַלטן זיך דאָך פאַר אַן עם חכם ונבון זענען אָפט מאָל נישט פעיק צו באַגרײפן זאַכן, װעלכע זענען פאַר אַנדערע אַזוי פשוט און אײנפאַך. נאָך מער, פאַרקערט, מיר זענען שטענדיק גרײט צום איבערטרײבן קלײנע געשעעניש און צום אינטערעשצען גרױסע.

* * *

ציוניזם, ארץ ישראל, נאַציאָנאַלע אויפלעבונג זענען אַן אויסדרוק פון דעם טיפסטן אינערליכן הײסן באַגער פון פאָלק צו באַפרײאונג, צו זעלבסשטענדיקײט, װעלכעס ס'האָט שוין 2000 יאָר פאַרלוירן, װערנדיק געפלאָגט און געפײניגט, נישט געפינענדיק אין ערגעץ קײן מקום מנוחה, כּסדר אויסגעשעפּעלט אויף דער געפאַר צו פאַרלירן זײן לעבן, זײן עקזיסטענץ. דאַכט זיך — אַ פשוטע אמת. פאַרשטענדלעך און קלאָר פאַר אַלעמען. זײט פערציק יאָר װערט דער דאָזיקער אמת געפרײדיקט און אַרײנגעהאַמערט אין די מוחות פון יונגע, פון אַלטע — און דאָך?

דאָך איז ארץ-ישראל געװאָרן נישט דאָס לאַנד פון באַפרײאונג, נישט דאָס לאַנד אין װעלכן מיר האָפן צו דערװערבן זעלבסטבאַשטימונג דורך דער שװערסטער. עס װילט זיך צו מאָל זאָגן, דורך קאַטאָרגע אַרבעט, נישט דאָס לאַנד, װעלכעס הײסט שוין נישט ארץ-ישראל נאָר — פאַלעסטינע, דאָס לאַנד װעלכעס לאָקט מיט זײנע גומע ... אָרדינסטן און מעגלעכקײטן, דאָס לאַנד אין װעלכן ס'איז נישטאָ קײן שפּור פון אידעאַליזם, טראָץ דעם, װאָס אַזאַ פּראָזע-„באַגאַזש" װערט אונהויפּערלעך דורך די היינטיקע „מאַסן-אָרגאַניזאַציעס" געליפערט. פאַלעסטינע איז װי אַמאָל אַמעריקע געװאָרן, דאָס לאַנד, אין װעלכן אין געיעג נאָך פּאַסטערס, איז אײנער גרײט דעם צװײטן דורס צו זײן. מען פאַרגעסט דאָרט אין די עלעמענטאַרסטע כּללים פון קאָנגזײטיקער העפלעכקײט. די מידות װאָס הערשן דאָרט, זענען װײט צו זײן געשטיצט אויף אידעאַליזם, דאַקעגן דערמאָנען זײ סנאָביזם — גראָבקײט — און כאַמיזם.

* * *

מיט אַטיפן צער אין האַרץ האָט יעדער ציוני זיך צוגעקוקט צו דער בהלה װאָס איז געװאָרן אויף דער יידישער גאַס בעת דעם פּראָספּעריטע פּעריאָד אין פאַלעסטינע.

עס זענען געלאָפן אַהין מענטשן, װאָס זענען קײנמאָל קײן נאַציאָנאַלע יידן נישט געװען, װעלכע האָבן קײנמאָל אין לעבן נישט געװאָלט הערן װעגן ארץ-ישראל און ציוניזם.

עס זענען געװען אַסך, װעמען דער גאַנצער ענין איז געװען פרעמד און נאָך מער זענען געװען די, װעלכע האָבן יאָ דעם גרויסן אויפלעבונגס פּראָצעס פאַרשטאַנען, אָבער זײ זענען אים געװען שונאים, און װי אַזעלכע אָפּגעהוזקט פון אַלץ װאָס איז די ציונים געװען טײער און הײליק. און פלוצלינג איז געקומען אַ מאָמענט װען אַ דאַנק די „מאַסן און מערהײט-אָרגאַניזאַציעס" װען אַ דאַנק דעם, קענען זײ זײן אַ ציוני, בלויז מיטן אויסקויפן אײנמאָל אין 2 יאָר אַ שקל. — טײל מאָל באַזאָרגט פאַר אַ האַלבער פּרײז אָדער גאָר אומזיסט — זענען 75 פּראָצענט עולים באַשטאַנען פון די לעצטע קאַטעגאָריעס „אידעאַליסטן".

װער האָט זיך אַלץ נישט געריסן קײן ארץ, פאַרדאַן, קײן פאַלעסטינע? לאַנגיעריקע מיטגלידער און סימפּאַטיקער פון... אינטערנאַציאָנאַל, בונדיסטן װאָס האָבן אָװעקגעװאָרפן זײערע גלות-באַפרײונג'ס-אידעאַלן, אַגודה'ניקעס האָבן אויפגעהערט װאַרטן אויף... משיח'ן און געלאָפן זאָגן תהלים בײ טויטע, כּמיין, דורכמאַכן דאָס, װאָס װערט אָנגערופן היינט... הכשרה. די ליגעס פאַרן אַרבעטנדן ארץ-ישראל, די פּאַרטײען זענען געװאָרן פיל, מס עליה האָט זיך געשטאַטן פון אַלע זײטן װײל — אַלץ האָט זיך געריסן קײן פאַלעסטינע, אַלץ װאָס װאָלט אַ מאָל געפאָרן קײן — אַמעריקע.

* * *

דער ציוני, דער בײ װעמען ארץ-ישראל איז שטענדיק געװען אַ זאַך פון האַרץ, נישט קײן מיטל אַנצופילן די קעשענע אָדער קעשענעס — האָט געװײטיקט צוקוקנדיק זיך צו דעם װאָס איז געשען, צו דעם װאָס ארץ-ישראל איז אַ פאַלעסטינע געװאָרן, צום ביליקײט פון די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציעס װאָס זענען פּאַרטײ-קרעמלעך געװאָרן. ער האָט מורא געהאַט פאַר די ביינעבױרענע „אידעאַליסטן" און האָט געװאָרנט פאַר די רעזולטאַטן. אָבער װער האָט אים געהערט?

* * *

עס איז אַ שרפה היינט, האָבן די די פירער פון די מיט אײנמאָל אויפגעװאָקסענע פּאַרטײען געטהנעט, און װער קען זיך עס ערלויבן בשעת אַ שרפה צו אָנװײזן װעמען יאָ און װעמען נישט צו ראַטעװען.

די שװערע לאַגע אין גלות, די ריזיקע אַנטיסעמיטישע העצע דאָס היטלער-דײטשלאַנד, ערלויבט נישט אויף קײן סעלעקציע פון מענטשן מאַטעריאַל. אײבעריקנס, מיר האָבן דאָך שטענדיק געהאַפט אויף דעם מאָמענט, װען ציוניזם אין ארץ-ישראל װעלן װערן פאָלקסזאַכן, נישט קײן אײגנטום פון אײן אָרגאַניזאַציע אָדער פון אַ קלאַס אידעאַליסטן יחידים. אַזוי בערך איז געװען זײערע ענטפער'ס אויף די פראַגן, װאָס ציונים אמתע האָבן זײ געשטעלט.

* * *

זײ האָבן געװאַרט אויפן „פאָלק'ס"-מאָמענט פון ארץ-ישראל, װאָס ס'איז אַ פאַלעסטינע געװאָרן און זיך דערװאַרט. די נײגעבאַקענע אידעאַליסטן אפילו מיט הכשרה-סטאַזש האָבן געהאַקט, פאַדלאַגעס געװאַשן, תהלים געזאָגט בײ טויטע, פלעשער אין די ברויערײען געריינציגט, מיט אײן װאָרט: „צוגעגרײט" זיך צו ארץ-ישראל, האָבן נישט קײן אַגריקולטור געבויט אין אָך נאָר אין די שטעט געלאָפן.

די מאַסן-פּאַרטײען האָבן זיך דערװאַרט „אויפן מאָמענט" װען פון אַ קלײן װינטל אָ ן ז'ער פאָרם פון אַ מלחמה-שטימונג, האָט אָװעקגעטראָגן װי דורך אַ שטורם-װינד דאָס „גאַנצע גוטס" פון פאַלעסטינע. און פונקט אַזוי װי מ'האָט פריער מגזם געװען מיטן נײגעבאַקענעם „אידעאַליזם", אַזוי זענען איצט די אידעאַליסטן מגזם דעם קריזיס װאָס הערשט היינט דאָרט.

* * *

די מענטשן װאָס האָבן די לעצטע 2—3 יאָר עולה געװען קײן ארץ-ישראל זענען געװען „מײנונגס און שטימונגס-מענטשן" און איצט טרײ זײער טראַדיציע צו ענדערן די שטימונג, מאַכן זײ עס אויך לגבי ארץ-ישראל.

יעדן טאָג װערן פאַרשפּרײט קלאַנגען, אַז ס'איז נישט גוט, אַז ס'איז שלעכט, אַז ס'איז אויסערגעװײנלעך שלעכט אין ארץ-ישראל.

אַזוי פי[illegible] מענטשן קומען: היינט, מאָרגן, אָדער װעלן בקרוב צוריקקומען. די װעלט עקט זיך שוין בײ זײ.

נאָך אַ קלײן שטיקל צײט און די שונאי-ציון װעלן אַרויס פון די „ליגע" און „פּאַרטײ"-באַהאַלטעניש און װעלן צוזאַמען מיט זײערע אידען-חברים פון בונד און אינטערנאַציאָנאַל אָפּהאַלטן אַ מיטינג װעגן „ליקװידירן דעם ציוניזם".

* * *

דאָס איז דער רעזולטאַט פון נישט פאַרשטײן דעם עלעמענטאַרן אמת, װאָס האָט גורם געװען צום באַשאַפן דעם ציוניזם. דאָס איז דער רעזולטאַט, פון נישט װעלן אָדער קענען פאַרשטײן דעם עול, װעלכער דער ציוניזם לײגט אַרויף. דער דאָזיקער טעות איז זיך ביטער נוקם אין אַלע װאָס האָבן איהם געמאַכט.

און דאָך

טראָץ אַלע "שװעריקײטן" בלײבט װײטער דער ציוניזם פעלזן-פעסט. דער ציוניזם װעט און מוז עקזיסטירן אַזוי לאַנג, ביז װאַנען ער װעט האָבן דערגרײכט זײן ציל, װײל קײן אַנדער אויסװעג האָבן מיר נישט, קײן אַנדערע מיטלען צו דערהאַלטן אונזער עקזיסטענץ באַזיצן מיר נישט. קײן אַנדערע מעגלעכקײטן פאַר אונזער צוקונפטיקן דור, האָבן מיר נאָך אויך נישט.

געדענקען אין דעם דאַרפן אַלע.

פ. ר.

גמילות-חסד רעפּאָרטאַזש.

אַ טעות אין חשבון.

װען אין ר' דוד'ס רעזידענץ אויף דער יאַטקע גאַס, האָט מען צונויפגעשטעלט די ליסטע פון די 125 „צעקאַבע" אַרויסגערופענע, איז זיך דער פּרעזעס געזעסן אין אַ זײט און מיט אַ בלײפעדער באַרעכנט די הכנסה פון דעם „קאַמפּײן". אויף דער ליסטע מיט די נעמען האָט ער אָנגענאָטירט 5—10—15 זל., ס'הײסט, די סומע װעלכע דער אַרויסגערופענער װעט געבן. אויפן פּאַפּיר האָט ער אָנגעצײלט אַ 1500 זל. דעם חשבון האָט ער געהאַלטן בלויז פאַר זיך אַלײן. װען אָבער די אַקציע האָט אײנגעבראַכט בלויז גראָשנ'ס, איז דער פּרעזעס אַרומגעגאַנגען און געמורמלט: אַ טעות! אַ טעות! ערשט לעצטנס האָט ער זיך פאַרטרויט פאַר אײנעם די באַדײטונג פון זײן מורמלען.

אַ בונט אין גמילות-חסד.

אוי, ר' דוד גיט מיר! כ'לויף שוין העכער אַ חודש צײט נאָך די פאַר זלאָטעס. גיט מיר! כ'דאַרף זײ נויטיג האָבן.

נישטאָ קײן געלט! קומט מאָרגן, קומט זונטאָג, קומט אין אַ װאָך אַרום, דאָס זענען די ענטפערס. און צװישן עפּעס זיך די טיר און אַ צװײטע ר' דוד, נישט קײן גערער חסיד. נאָר אַ סאָקאָלאָװער חסיד, קומט אַרײן, קוקט זיך אויף די שטײענדע, װו זײ װאָלטן זײן די לאָקאַטאָרן פון זײן גרויס הויז אין סאַמע מיטן מאַרק, אָדער פּוילישע קונים, װאָס ער האָט זײ נישט געזען נאָך בײ זיך אין געשעפט. באַרעכנט זיך אַ מינוט צװײ און — גײט צו צום ערשטן, ר' דוד גיט אים װעקסלען, און קריגט גלײך אויסגעצאָלט — 200 זל.

אַ פּאָר פון די שטײענדע װײבער מאַכן אַ בונט. װאָס, פאַר אים איז געמאַכט געװאָרן אַ גמילות-חסד? איז װעט מען מיט דער מינוט געבן און אונז לאָזן לויפן װאָכן און חדשים? ס'װערט אַ געטומל און אַ געפּילדער. דער פּרעזעס נוצט אויס דעם מאָמענט און װערט נעלם. זײן „אַרבעט" האָט ער שוין אָפּגעטון, אײנגעקאַסירט און אַ רויסגעגעבן אַ ג"חסד.

זאָגט אַלײן, קען מען אַרבעטן מיט אַ זעלכע, װאָס האָבן פּרעטענזיעס? די אָרעמע װײבער װילן נישט פאַרשטײן, אַז בײ יענעם ר' דוד, זענען די 200 זל. זיכערער װי בײ זײ די 25 זל. גמילות-חסד-געלטער טאָר נישט פאַרמאַלן װערן, מ'מוז עס געבן אין „זיכערע" הענט, (בײ אַ הויז-אײגנטימער און גרויסן ... איז זיכער). אײנער פון די „13-ער" קוקט גוט, װער ס'איז די הויפּט שרײַער[illegible].

דעם פּרעזעס צװײ ביטערע מאָמענטן אין לעבן.

אַלע קאָמאַרװוקער און ביאַלער אײנװוינער װײסן, אַז ר' דוד גיט נישט „אויס-פּרינציפּ" קײנעם קײן נדבה. נישט געװוסט האָבן עס נאָר די צװײ זאַמלערס אויפן בלימל לטובת דעם „בית-לחם", װאָס האָבן זיך מיט זײער טישל אַװעקגעשטעלט אויף ראָג פּראָסטע און גראַבאָװער, דאָרט װו דער פּרעזעס מוז אַ דורכגײן. װען ר' דוד איז אָנגעקומען, האָבן זײ אים צוגעשפּיצט אַן אָפּצײכנונג און אונטערגעשטעלט די פּושקע. אָבער אַנשטאָט געלט איז געפאַלן — אַ ענטפער: איך גיב נישט! פאַרשעמטע האָבן זיך די זאַמלער צוריקגעצויגן און דער מאַן מיט די „פּרינציפּן" איז זיך געגאַנגען זײן װעג. אָבער כּסדר לאַנגזאַמער און לאַנגזאַמער ביז — ביז ער האָט זיך אומגעקערט, צוגעגאַנגען צו דער פּושקע און אַ רײנגעװאָרפן אַ — 5-ער גראָשן, (דער פאַקט איז אַ אויטענטישער, געשען איז עס עטלעכע טעג פאַר די לעצטע װאַלן צום שטאָט ראַט, צו װעלכן דער נישט דערגאַנגענער קהלה קאָמיסאַר האָט קאַנדידירט).

די 5 גראָשן האָבן אים נישט געגעבן קײן רו. ער האָט עס כּסדר געפּילט אויפן געװיסן װי אַ שװער פאַרברעכן. דעם מאָמענט פון געבן די נדבה, האָט ער באַצײכנט אַלס ביטערסטן אין זײן לעבן.

דעם צװײטן ביטערן מאָמענט, האָט ער איבערגעלעבט אויף דער לעצטער פאַרװאַלטונגס-זיצונג פון ג"ח. דאָן האָט ער זיך דערפילט געצװוּנגען מודה צו זײן, אַז לענגער װאַרטן מיט די אַלגעמײנער-פאַרזאַמלונג, קען מען שוין נישט, װײל װאַרשע צװינגט דערצו.

מיט אַ ביטער געפיל און שװער האַרץ האָט אונזער אַלבאַקאַנטער און אַלבאַליבטער ר' דוד מספּים געװען צו רופן די אַלגעמײנע-פאַרזאַמלונג אויפן 25 ד.ח.

צװײ ביטערע מאָמענטן אין לעבן פון ר' דוד'ן... קאָמאַרװוקער און ביאַלער יידן, פילט אים מיט!

„13-ער" און „28-ער".

די גװאַרדיע פון דיקטאַטאָר, באַשטעט פון 13 מיטגלידער, װאָס קריגן טאָפּעלע פּאַרציעס. ס'הײסט, צו צװײ הונדערט זלאָטעס און 28 מיטגל. װאָס קריגן נאָר צו $1\frac{1}{2}$ פּאַרציע קרעדיט, ס'הײסט צו 150 זל. די 41 גװאַרדיסטן דאַרפן עס אָפּהיטן „זײן הויכקײט" פון אַלדעס בײז. זײ דאַרפן אים אַרײנפירן צוריק אין מעכטיקן שלאָס אויף דער יאַטקע גאַס.

אַ פליגל אַדיוטאַנטן האָט באַמערקט שפּעלטן אויף דער 28-ער װאַנט און האָט באַלד צו װיסן געגעבן װו מ'דאַרף. עטלעכע האָט מען איבערגעפירט צו די „13-ער" און די „שװאַכע צינגען", צװישן זײ זענען דעגראַדירט געװאָרן צו די שאַרע זעלנער, װאָס קריגן נישט מער װי צו 100 זל. אַ הלואה.

די פליגל-אַדיוטאַנטן פירן איצט אַן אויסשפּיאָנגס טעטיקײט. צו צװישן די „13 ער" איז נישטאָ קײן אומצופרידענע, װײל מיט זײ איז ערגער, זײ קענען געבן „צינג" און דאַמאָלסט איז שלעכט. שמועסט מען טאַקע, אַז נאָך פאַרן 25-טן ה.ח. פאַר די װאַלן, װעט זײן אַ גרופּע װאָס װעלן קריגן צו 300 זל. אויסצוצאָלן אויף װי לאַנג זײ װעלן אַלײן װעלן.

מאָבליזאַציע פון אַלע כּוחות.

דער דוטשע פון דער יאַטקע גאַס האָט פאַראָרדנט אַ מאָבליזאַציע פון אַלע כּוחות. די מיטגלידער, װאָס מוזן אָנקומען צו אים און נעמען הלואות,

(סוף אויף די 4-טע זײט)

מיינע זכרונות

אינם ביאלער רבי'נס הויף.

X.

VI.

(המשך)

ערב שבת בראשית. אורחים זענען היינט דאָ מער ווי אויף אַ געוועינלעכן שבת, טייל קומען טאַקע צוליב שבת בראשית, טייל קומען מיט זייערע זון אָדער איידעמס זיך מזכיר זיין, ווייל שוין אין די נאָענטע טעג שטייען זיי צום פריזיוו.

זאָס זענען יידישע טאַטעס און יינגעלייט, אָנגעטון אין הכוירענע פוטערס מיט ברוינע ווידרע אָדער קאַטשאַטקע-קעלנער. פלושענע וועסטן, איבער וועלכע ס'הענגען מאַסיווע גאָלדענע קייטן צו וועלכע ס'זענען צוגעטשעפעט גאָלדענע זייגערעס מיט קלינגערס, און קאַמגאַרנע געהאַקטע קאַפּאָטעס, קאָרטענע הויזן און גימזענע שטיוועלעך. יינגעלייט בלוט און מילך, און מלי דעלמא האָט מען נאָך נישט עוסק געווען, מ'עסט קעסט, מ'זיצט און מ'לערנט. ביי איינעם איז דאָס יונגע ווייבל מעוברת; ביי אַ צווייטן מינקת; און דער דריטער איז שוין ב"ה אַ טאַטע פון צוויי קינדערלעך. פון קיין עגמת נפש האָט מען נאָך ביז היינט נישט געוווסט. איצט איז געקומען דער פריזיוו, עפעס אַ קלייניקייט, דריי יאָר מיט אַכט חדשים זיין נע ונד, בטול תורה, טרפות, חילול שבת ר"ל, און צו ווייטער. אַז נישט צום רבין זאָל מען זיך ווענדן אין אַזאַ עת צרה. מ'פאַרפאָרט אויף די בעסערע אכסניהס, ביי משה משמש, אברהם לייבעלע, מאיר לייבעלע-דראָזשקאַרוש, אַבע גרושקע א.א. וווּ מ'שטעלט אַוועק די וואַליזקעס און מ'גייט גלייך צום רבין.

אויפן הויף באַגעגנט מען זיך מיט באַקאַנטע און ידידים, מ'גיט זיך שלום עליכם, אייך גיך פרעגט מען זיך איינער ביים צווייטן וועגן געזונט און פרנסה, וועגן אַנדערע ענינים לאָזט מען איבער אויף שפּעטער. מ'איילט זיך, נישטאָ קיין צייט. ס'איז ערב שבת, מ'דאַרף גיין אין מקוה, דאַווענען און שלום נעמען. באַלד וועט דער רבי גייען אין מקוה, וועט מען מוזן שפּעהן וואַרטן, און אברהם שמש יאָגט דעם עולם טאַקע, ער גרייט שוין צו די מקוה פאַרן רבין.

מ'זאַוונט אָפּ לויפט מען אויף דער אכסניה; מ'איז טועם אַ שטיקל פיש מיט אַן אייער-קיכל און באַלד קומט מען צוריק, נעמען שלום ביים רבין. ערשט פאַר ליכט-צונדן קומט מען אָן. און ווידער לויפט מען אויף דער אכסניה, אויסטון די בגדי חול און אָנטון די בגדי שבת, די זיידענע קאַפּאָטעס, און גרויסע נעלקענע שטריימלעך און לאַנגזאַם גייען די חסידים איבער די גאַרנטשאַרסקער און אַרטילערייסקע גאַסן, מיט די שטריימלעך אויף די קעפּ, ס'איז נישטאָ זיך וואָס צו איילן, ווייל דער רבי קומט אַריין שפּעט אין ביה"מ. ווען ס'איז שוין גוט טונקל גייט איצט דער רבי דורכן טבאַלער חסידים צו זיין מקום קבוע און שמשון זאָגט פאַרן עמוד הודו. ווען מ'ענדיקט מנחה דאַווענען, איז שוין גוט נאַכט. תיכף נאָך מנחה איז מען מקבל שבת, נאָכדעם גייט'דער רבי אַ ריין צו זיך אין שטוב וווּ ער זעצט זיך לערנען.

טייל חסידים פרעמדע בלייבן אין ביה"מ און לערנען, און טייל, היינט געקומענע, גייען אויף די אכסניהס אָפּרוען פון דער נסיעה עטלעכע שעה; טייל לעגן זיך צו אויף די בענק, אין קליינעם ביה"מ וווּ ס'איז פינצטער. צייט איז גענוג דאָ, פאַר צוועלף, וועט דער רבי זיכער נישט אַריינקומען צום טיש, ווי דער מנהג ביים רבין איז, אַז אַפילו ביים שטאַרקסטן זריזות קומט אַלץ אַ רויס שפּעט. ווען אומעטום איז נאַכט, איז ביים רבין אין הויף טאָג, ווי פלעגן טאַקע חסידים זאָגן, אַז איה"ש שבת ערב פסח וועט מען זיך אויסגלייכן מיט אַלע אַנדערע רבישע הויפן.

ווען יינגעלייט און חסידישע בחורים קומען צוריק שוין נאָך דער פרייטיק-צונאַכטיקע סעודה, און די אורחים שוין אַ ביסל אויסגערוטע קומען פון די אכסניהס; זיצן נאָך חסידים ביים גרויסן לאַנגן טיש, ביים וואַרעמען אויוון, וועלכער וואַרעמט אויך דאָס קליינע בית המדרש. איבער די גמרות, משניות, זוהרס און אַנדערע ספרים זעצן זיך לערנען, בחורים, וואָס ווילן זיין בעלי קוראס, זענען מעביר די סדרה און חזרן איבער מאה פעמים ואחד, אום צו געדענקען בעת די קריאות דעם טראָפּ. ערשט אַ זייגער צוועלף קומט מען אַריין זאָגן, אַז דער רבי גייט באַלד אַריין צום טיש. עולם איז מפסיק פון לערנען, מ'וועקט אויף די מידע דרימלענדיקע; מ'וואַשט די הענט און מ'גייט אַ ריין אין דעם גרויסן צימער, וווּ דער רבי פירט דעם טיש יעדן שבת. ר' ישראל ווייזט אָן יעדן אורח זיין פּלאַץ. מיט דרך ארץ זיצט מען און מ'וואַרט. שטיל שעפּטשעט מען צווישן זיך.

עס קומען אַריין ר' דודל, ר' שלמהלע, ר' אברהמעלע און ר' הערשעלע, וועלכע קומען צום טיש שוין נאָכן עסן, נאָר בענטשן דאָ מיט. ר' דודל און ר' הערשעלע זעצן זיך ביים זייט טיש פון רעכטס; ר' שלמהלע און ר' אברהמעלע קעגן איבער זיי. ביי דער לינקער זייט טיש, די ערשטע נאָך זיי; זיצן פון רעכטס און לינקס די אורחים חשובים, רבנים, לומדים, גבירים. אויפן טיש שטייען זילבערנע שבתניקעס, קאַנדעליאַברעס מיט גרויסע ברענענדע ליכט. ס'שטייען אָנגעשטעלט קאַראַפקעס מיט פאַרשידענע ווינען, וועלכע שפּיגלען זיך אָפּ אין די צענטליקער גאָלדענע און באַגילדעטע בעכערס.

נעבן יעדן אורח ליגן זילבערנע לעפל, גאָפּל, מעסער און אַ חלה. ס'עפנט זיך די טיר פון רבינס צימער, אַלע שטעלן זיך אויף פון די ערטער און בלייבן אַזוי שטען מיט יראת הכבוד. דער רבי קומט אַ ריין און גייט צו אויף זיין אָרט, וווּ ס'שטעט די הויכע געבעטע פאָטערשטול און בלייבט שטען. נעמט אַ רום דעם גאַנצן עולם מיט זיינע שאַרפע ליכטיקע אויגן, וועלכע פאַרמאַכן זיך באַלט און מ'זעט, ווי דער גרויסער מח איז פאַרטראָגן שטאַרק. די לינקע האַנט אָנגעשפּאַרט אין טיש, די רעכטע נעמט אַרום דעם הויכן ברייטן שטערן. מ'זעט, אַז די מחשבות זענען איצט אין עולמות עליונות. אַ געטלעכקייט ליגט אויסגעגאָסן אויפן רבינס געזיכט, וועלכעס איז באַגאָסן מיט אַ רויטלעכע פאַרב, מ'זעט בחוש אַ הייליק פלאַם פייער אַרום רבין.

אַ צייט שטעט אַזוי דער רבי פאַרטיפט אין זיינע רעיונות און אַ שוידער נעמט אַלעמען אַדורך, ווען דער רבי גוט אַזאָג מיטן גאַנצן כח שלום עליכם. זיס און האַרציק איז די נגינה, מיט וועלכע דער רבי זאָגט שלום עליכם. עס ווירקט אַזוי, אַז אַלע האָבן דאָס געפיל, אַז די מלאכי השרת, מלאכי השלום און די מלאכי עליון, געפינען זיך דאָ צווישן אונז. נאָך היינט, אַז איך טרעף זיך מיט ידידים און באַקאַנטע. וועלכע זענען שוין לאַנג אַ וועק פון חסידות, דאַרף נאָר איינער אַ ברום טון און דערמאַנען, ווי אַזוי דער רבי האָט געזאָגט שלום עליכם פרייטאָג-צו-נאַכטס, דערוועקן זיי באַלט געגועים צו יענע צייט ביי יעדן פון אונז און ס'פלאַקערט אויף דאָס קליינע פונקעלע וואָס ס'איז נאָך געבליבן טליען. פאַר די, וועלכע האָבן אַמאָל געהערט דעם ביאַלער רבין זאָגן פרייטאָג-צו-נאַכטס שלום עליכם, ווירקט עס ווי גלייך, ווי אַז מ'זינגט פאַר סתם אַ ייד די מאָטיוון פון „כל נדרי", מעג ער זיין אַ סימילירט און ווייט פון יידישקייט, דערפילט ער דאָך, אַז ער איז אַ ייד און הויבט אָן שטיל מיטזינגען. שעהן, זיס און האַרציג איז די מעלאָדיע, מיט וועלכע דער רבי זאָגט „אשת חיל מי ימצא" און מיט מער פייער און ברען מאַכט דער רבי קידוש. מ'זעט, אַז די כוחות גייען אויס, עולם פאַלט אַ ריין אין התעוררות און ווי פאַרגליווערט, שטעט מען פון אימה און יראה, ווען דער רבי שרייט אוים מקדש השבת. לאַנגע מינוטן דויערט, ביז דער עולם וועקט זיך אויף פון די מחשבות, און זעצן זיך אויף זייערע ערטער ווו אברהם שמש ברענגט וואַסער צום וואַשן זיך. נאָך די פיש זינגט ר' אברהמעלע כל מקדש, נאָכדעם זאָגט דער רבי תורה „לנוח בו ולשמוח בתענוג אכול ושתו כל עדת ישראל יעשו אותו".

באמת קען מען זאָגן, אַז שבת איז אַ מצוה צו האָבן עונג אין אַלע עניני תענוגים, נאָר די כונה איז נישט צו האָבן תענוג פונם עסן אַליין, נאָר דער עיקר תענוג פון אַ ייד, דאַרף זיין פונם אייבערשטנס רצון, וואָס מיט זיין גרויסער אהבה צו די יידן, האָט ער זיי געגעבן דעם וואונדערלעכן כח, אַז אַפילו מיט אכילה ושתיה, קענען זיי אויך דינען השית"ב און דאָס אַליין איז דער עונג. למשל אַ מלך בשר ודם לאַדעט איין אַ געוועינלעכן מענטש צו זיין סעודה, האָט דער מענטש דער עיקר הנאה, נישט פון די מאכלים וואָס מ'דערלאַנגט צום טיש, נאָר פון דעם וואָס דער מלך האָט אים איינגעלאַדן צו עסן מיט אים וכו'.

נישט אַלע הערן אין גאַנצן די תורה, ווייל דער רבי זאָגט שטיל און איז טיילווייז מבליע, נאָר יחידים, די וואָס שטייען נאָנט נעבן רבינס שטיל הערן, און נאָכן טיש זאָגן זיי די תורה איבער פאַר די, וועלכע האָבן נישט דערהערט אינגאַנצן. נאָכדעם זינגט ר' שלמהלע יה רבון און ר' הערשעלע זינגט צור משלו אכלנו, מיט שיינע זיסע נגונים. שפּעט, שפּעט ביינאַכט ענדיקט זיך דער טיש, פון וועלכן דער עולם שעפּט עונג רוחני, און נאָכן איבערזאָגן זיך די תורה, צוגעט מען זיך. היגע — אין זייערע וווינונגען, פרעמדע אויף די אכסניהס לנוח בו און געניסן פון עונג גשמי.

גיבול.

המשך קומט

ידידי-בריוועלעך

ב"ה וועש"ק לסדר „ויירא יעקב מאד ויצר לו".

איך שרייב צו דיר בחפזון און קורץ, מעגלעך, אַז די צווייטע וואָך וועל איך אינגאַנצן צו דיר נישט שרייבן, צוליב פאַרשידענע סיבות. אין צייטונגס און בכלל — ליטעראַרישן לשון הייסט עס „צוליב פאַרשטענדלעכע טעמים" שרייבט מען נישט וועגן דעם און דעם, וועגן דאָס און יענץ. וואָס איז דער טייטש רזין?—סודות. רזין דרזין?—סודי סודות.

רזין דרזין איז אַ קבלה-באַגריף אין רעדאַקציעס באַנוצט מען זיך מיט אָט דעם באַגריף, ווען למשל עס קומט אַ ייד און ברענגט אַ שרייבעכץ וווּ ער טאַדלט זידלט אַ צווייטן ייד, ווייל ער האָט עפּעס געהאַט אַן עולה פון אים ביי ירושה-אָנגעלעגנהייטן, אָדער ביי אַנדערע פאַר ווייטע ענינים, באַצייכענען מיר עס מיטן נאָמען רזין דרזין, דאָס הייסט, אַז נישט מיר, און נישט דער מחבר פון דעם שרייבעכץ ווייסן וואָס וואָס ער וויל און זאָגן—ווייסט נאָר איין בורא עולם דעַ אמת, וווהין דאָס שרייבעכץ קומט אַהין און דער פאַרווערט ער אַ קעגענער פון דער צייטונג...

ס'זענען אָבער פאַראַן [illegible], איבער וועלכע וואָלסט דוקא יאָ וועלן שרייבן און רעדן, און אויב די טוסט עס נישט — איז עס אויך צוליב דער זעלבער סיבה: צוליב רזין אָדער רזין דרזין אין דער פאָרם „צוליב פאַרשטענדלעכע טעמים". הייסן הייסט עס, מער ווייניק אַזוי: ברוזערל, דו מעגסט אַלץ וויסן, אָבער לאמור'ן לא מיט אַן אלף! יד לפה און באַסטאַ! מעג עס זיין אַ „סוד פאַר גאַנץ בראָד". אַ שטייגער: אַז ביאַלער נגידים, רייכע קרעמער, רייכע סוחרים, לויפן פרייטאָג אין דער פרי אַרום צו די שכנים באָרגן דאָס „ביאַלער-וואָכנבלאַט" הלשן לייענען, און קויפן-קויפט מען נישט, אַז ביאַלער, כלומרשט פּראָגרעסיווע יונגע מענטשן, וועלכע פאַרשטיין גאַנץ גוט, אַז דער „וואָכנבלאַט" איז נייטיק און ברענגט נוצן דער יידישער באַפעלקערונג, באַרימען זיך, אַז זיי האָבן די גאַנצע צייט, וואָס דער „וואָכנבלאַט" דערשיינט, נישט געקויפט און דאָך לייענען זיי עס באַלד פרייטאָג אין דער פרי.

אַז אַ רייכער התן רעכנט אויס גענוי, אַז שיקן מעלדונגען דורך פּאָסט וועגן דעם, אַז ער האָט למזל חתונה-געהאַט, וועט אים אויסמאַכן ביליקער מיט 50 גראָשן ווי מעלדן דורך דער צייטונג, אַז אַ גביר, אַ מאַנופאַקטור-קרעמער האָט אַ פּרינציפּ מער ווי 50 גראָשן (קיין 51 נישט) גיט ער נישט פאַר אַ גראַטולאַציע אָדער נעקראָלאָג און באַגעט זיך אָן דעם. מעגסט אַפילו וויסן, אַז זיי הייסן: יאַטקע, שמואלע, יאַנקעלע, בעריש א.א.וו. מעגסט אַפילו וויסן אַלץ! נאָר שרייבן? זה לא! פאַר וואָס? צוליב פאַר שטענדלעכע טעמים... ווער שמועסט נאָך, אַז דער בחור ה זעצער מאַכטאַ טעות און אָנשטאָט קאַווע מיט פלאָדן, קומט ביי אים אַ רויס גאָר קאַווע מיט פליגן אָדער אַז אַנשטאָט אַ גרויסער כלל-טוער, זעצט ער אויס אַ „הויכער" כלל-טוער. איז הימל עפן זיך, ווערט מען אַ שונא דעם שרייבער בפרט און דעם „וואָכנבלאַט" בכלל.

איך וואָלט דיר אויך נישט וועגן דעם איצט געשריבן, איך בין זיכער, אַז דו ווייסט גענוי וועגן דעם פשט פון „צוליב פאַרשטענדלעכע טעמים". איך טו עס צוליב דעם, וואָס מיינס אַ ידיד, האָט מיר אויפמערקזאַם געמאַכט אויף דעם, פאַרוואָס איך פאַרשווייג עס און אַז דער „וואָכנבלאַט" איז נויטיק פאַר דער שטאָט, און אַז מדאַרף טאַקע נישט פאַרשווייגן קיין געשעענישן, עוולות און נישט גערעכטע זאַכן, וואָס ווערן אָפּגעטאָן. און דער „וואָכנבלאַט" דאַרף געשטיצט ווערן און האָט טאַקע באַלט מסלק געווען אַ צענער זלאָטע, אַלס שטיצע פאַר דער צייטונג.

חזור איך איבער פאַר דיר דאָס אַלעס און זאָג דיר, אַז „עם לבן גרתי", אָט מיט דעם ווייסן פּאַפּיר האָב איך געווינט עטלעכע חדשים „ותרי"ג מצוות שמרתי" און איך האָב אָפּגעהיט און געשריבן, וואָס איך האָב געהערט און געזען, קיין איין וואָרט שקר נישט געשריבן. מורא האָב איך נישט פאַר די שונאים, נאָר ביי מיר איז „ויירא מאד ויצר" נאָר, פאַר דער גרינגשעצנדער באַציונג צו דעם „וואָכנבלאַט", אַפילו פון די פּראָגרעסיווע לייענער.

אַלע לייענער האָבן הנאה און קויפן קויפט מען נישט, קיין אַנאָנס, גראַטולאַציע, נעקראָלאָג גיט מען נישט, נאָכוואָס-זשע טויג מיר בחנמדיקע שונאים? און איך זאָג טאַקע ווי יעקב אבינו האָט געזאָגט „עם לבן גרתי לא נעשתי שר וחשוב".

איך זוך נישט קיין בענקל, קיין כבוד און קיין פאַרדינסטן פון דער צייטונג געוויס נישט. אַלע מיטאַרבעטער זענען „שלא על מנת לקבל פרס", אָט צוליב די „פאַרשטענדלעכע טעמים", צוליב די רזין דרזין איז מעגלעך, אַז די צווייטע וואָך זאָל איך צו דיר נישט שרייבן, פּראָסט פּשוט סאיז אָפּהענגיק פון די פינאַנסן...

ידידך אורח.

פון ביאַלער לעבן

פון געריכט-זאַל.

פאַרנאַרט אַ 8-יעריק ברודערל אין וואַלד אַריין און דערמאָרדעט.

היינטיקן זומער איז געקומען אין דער פּאָליציי דער ה' ראשקא פון גמינע הושטשע און געמאָלדן, אַז זיין 8-יאָריק ייִנגל איז פאַרפאַלן געוואָרן.

די פּאָליציי האָט פאַרפירט אַן אויספאָרשונג און סהאָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז די שוועסטער פונם ייִנגל יוזעפאַ ראשקא 16 יאָר אַלט, איז אַוועקגעגאַנגען מיט דעם ברודערל אין וואַלד אַריין 8 אינדערפרי דעם זעלבן טאָג.

ווען מהאָט גענומען די לעצטע אויפן פאַרהער, האָט זי אַלעמאָל אַנדערש דערקלערט. ביז זי האָט זיך מודה-געווען אַז אַרויסגענאַרט אין וואַלד אַריין האָט זי אים טאַקע, נאָר דערמאָרדעט האָט אים דער חתן אירער, מאַרטשין קאַוויעצקי, צוליב ירושה סיבות.

נאָך דער דאָזיקער דערקלערונג, האָט מען גלייך אַרעסטירט דעם ה' קאַוויעצקי. דער לעצטער אָבער האָט אָפּגעלייקנט די דערקלערונגען פון דער כלה, טענהנדיק, אַז אין דעם טאָג איז ער גאָר געווען פאַרנומען ביי אַרבעט און ער האַלט גאָרנישט ביי חתונה-האָבן מיט איר. און דערפאַר האָט זי אויסגעקלערט אויף אים, אַז ער האָט דערמאָרדעט דעם ייִנגל.

דער פּראָצעס איז פאָרגעקומען דעם פאַריקן שבת אין היגן קרייז-געריכט, אויף דער באַשולדיקונגס-באַנק געפונען זיך דער אַרעסטירטער קאַוויעצקי און די 16-יעריקער ראשקא. פאַר דעם געריכט ערקלערט זי נאָך אַ מאָל דאָס זעלבע, אַז זי האָט דעם ברודער אַרויסגענאַרט אין וואַלד און קאַוויעצקי האָט אים דערמאָרדעט. קאַוויעצקי לייקנט אין גאַנצן ער ווייסט פון גאָרנישט, ס'איז אַ בילבול.

מ'ווערן אויסגעהערט עדות און קיינער באַשטעטיקט נישט, אַז קאַוויעצקי זאָל זיין דער מערדער. נאָכדעם עדות פאַרהער, באַקומט דאָס וואָרט דער פּראָקוראָר, וועלכער ווייזט אויף, אַז מ'דאַרף גלויבן די באַשולדיקטע ראשקא און פאָדערט אַ גרויסע שטראָף פאַר ביידע. דער פאַרטייטיקער פון קאָוויעצקי אַדוו. אָקולע האַלט אַ פאַרטייטיקונגס ריידע און צוקלאַפּט די גאַנצע באַשולדיקונגס און ווייזט אויף, אַז מ'קען נישט גלויבן די באַשולדיקטע ראשקא. נאָך פיר מאָל אויספאָרשונגען האָט זי יעדעס מאָל געענדערט אירע ערקלערונגען און אַזוי ווי קיין אַנדערע באַווייזן איז נישטאָ, בעט ער, צו באַפרייען דעם באַשולדיקטן קאַוויעצקי. דער פאַרטיידיקער אַדוו. אָשטשאַק, בעט אַ מילדערן אורטייל פאַר דער מינדעריעריקע פאַרברעכערן.

נאָך אַ לענגערע הפסקה, טראָגט דאָס געריכט אַ רויס דעם אורטייל: ראשקא ווערט איבערגעשיקט אין אַ אויסבעסערונגס-הויז ביז פיל יעריקייט און קאַוויעצקי ווערט פרייגעשפּראָכן.

20.000 פערזאָן געניסן פון דער אַמנעסטיע

דער אמנעסטיע-פּראָיעקט, וועלכן די רעגירונג האָט אָנגענומען אויף איר שבת-דיקער זיצונג. וועט שוין די קומענדיקע וואָך באַטראַכט ווערן דורכן פּלענום פון סיים. מ'איילט זיך מיטן דורכפירן דעם פּראָיעקט, ווייל מ,וויל, אַז נאָך פאַר די חגאות זאָלן געעפנט ווערן די טויערן פון די תפיסות, וועלכע דאַרפן אַרויסלאָזן אויפן יסוד פון דער אַמנעסטיע — 20.000 פּאָליטישע און קרימענעלע פאַרברעכערס.

עקזעקוציע-הוצאות וועלן פאַרקלענערט ווערן

אין שטייער דעפּאַרטאַמענט ביים פינאַנס מיניסטעריום גייט אַן אַרבעט איבערן אויסאַרבעטן נייע פאָרשריפטן וועגן עגזעקוציעס. אין דער נאָנטסטער צייט וועלן די נייע געזעצן אַריינגעטראָגן ווערן אין מיניסטאָרן ראַט.

אין די פאָרשריפטן געפינט זיך אַ פונקט וועגן ביליקער מאַכן די הוצאות פון עקזעקוציעס. דער נייער טאַריף וועט איינגעפירט ווערן ערשט פון 1-טן יאַנואַר 1936 י.

וויכטיקער צירקולאַר פון פינאַנס-מיניסטעריום.

דאָס פינאַנס-מיניסטעריום האָט באַשלאָסן צו רעאַליזירן דעם פּאָסטולאַט פון דער האַנדלס קאַמער וועגן באַזייטיקן די „אינפאָרמאַטאָרן ביי די שטייער-אַמטן, וועלכע פלעגן אינפאָרמירן וועגן דער הויך פון אומזאַץ און פון הכנסה פון די שטייער-צאָלער.

דאָס מיניסטעריום האָט שוין פאַראָרדנט מבטל צו מאַכן די פאָרשריפטן פון דער שטייער-אינסטרוקציע, וועלכע זענען נוגע די „אינפאָרמאַטאָרן". פון איצט אָן טאָרן זיך שוין די שטייער-אַמטן נישט באַנוצן מיט זייערע אינפאָרמאַציעס.

עס וועלן אויף דעם אָרט פון די אינפאָרמאַטאָרן זיין עקספּערטן, באַשטימט דורך די ווירטשאַפטלעכע קאַמערן און אינסטיטוציעס.

מ'טאָר נישט צונעמען ביי די סוחרים די האַנדלס-ביכער.

דאָס פינאַנס-מיניסטעריום האָט איבערגעשיקט צו די שטייער-אַמטן אַ צירקולאַר וועגן אויפן פון דורכפירן שטייער-רעוויזיעס און וועגן קאָנטראָלירן די האַנדלס-ביכער ביי די שטייער-צאָלער.

אינם צירקולאַר ווערט אָנגעוויזן, אַז כּדי דורכפירן די קאָנטראָל, פלעגט די שטייער מאַכט צונעמען די האַנדלס-ביכער און פירן די קאָנטראָל אינם אַמט גופא, וועט איצט דאָס צונעמען די ביכער אָפּגערופן.

די ביכער-קאָנטראָל מוז פאָרקומען אין לאָקאַל פון דער האַנדלס-אונטערנעמונג.

דערטרינקען ביים גליטשן זיך.

אין דאָרף לעניע, גמינע זאַקאַנאַלע, האָט זיך איינגעבראָכן דאָס אייז אינטער דעם זיך גליטשענדיקן זיגמונט גושעשאָק און ער איז דערטרונקען געוואָרן.

אָפּצונעמען אַ פאַרלוירן וועקסל.

אין פּאָליציי-קאָמענדע קען מען אָפּגעמען אַ וועקסל, אונטערגעשריבן דורך אפרים דוד שטיינבערג.

דאָס וועקסל איז געפונען געוואָרן אין קאָנסטאַנטינאָוו.

געשפּילט זיך מיט פייער

און פאַרברענט אַ הויז מיט אַ שייער

אין דער קאָלאָניע קאָלטשין, האָט אַ פינפיעריק קינד, שפּילנדיק זיך מיט פייער אונטערגעצונדן דעם שייער. פון שייער האָט זיך אָנגעצונדן אַ הויז, וועלכעס איז פאַרברענט געוואָרן.

נויטיק צו וויסן

אין דער צייט פון 20-טן דעצעמבער ביז דעם 20 יאַנואַר 1936 וועלן אין פּוילן פאָרקומען פייערונגען צוליבן 100 יאָר-טאָג פון שעפער און מייסטער פון יידישן קינסטלערישן וואָרט, דעם זיידן פון דער יידישער ליטעראַטור מענדעלע מוכר-ספרים (שלום יעקב אַבראַמאָוויטש).

אין די וואָך פאַר די חגאות פון מאָנטאָג ד. 23 ד. ח. וועלן די געוועלבנער מעגן אָפן זיין ביז 9 אָוונט. זונטאָג ד. 22 ד. ח. פון 1 נ. מ. ביז 6 אָוונט, דינסטאָ ד. 24 ד. ח. פון פרי ביז 6 אָוונט. דער ערשטער טאָג חגא פאַלט היי-יאָר אויס מיטוואָך.

גמילות-חסד דעפּאַרטאַמעש

די האָט ער זיך אַליין איבערגעלאָזט. פון די וועט ער שוין ווי ס'איז אויספרעסן זייערע שטימען. איינעם מיט גוטן דעם צווייטן מיט בייזנס. וועמען מיט אַ זשירע, וועמען מיט אַ אונטערשריפט. ס'האַנדלט זיך וועגן די 360 מיטגלידער, וועלכע נעמען נישט קיין „פּאָזשיטשקעס" מיט זיי איז שווערער, זיי מוז מען איבעראַרבעטן, און איבעראַרבעטן קען מען נאָר דורכן איינרעדן יענעם און איינרעדן דאַרף מען קענען.

צוויי וואָכן איז נאָך געבליבן צו דער פאַרזאַמלונג און דאָ מוז מען נאָך דורכגען אַ קורס פון איינרעדן, אָרדנט דעריבער דער פרעזעס איין דעם זונטאָג אַ סעמינאַר פאַר גמילות-חסד-אַגיטאַציע, אונטער דער לייטונג פון געניטע פאַכלייט, וואָס קענען מאַכן אַ — ווינד. די פּריזן פאַרן בעסטן סעמינאַריסט, באַשטייען אין איבערגרופירונג פון אַ נידריקער צו אַ הויכער גרופּע קרעדיט-פעיקע. אַ אָריגינעלע מאָבליזאַציע און אָריגינעלע פּריזן.

אַלבאַנוס.

הייניטיקע שידוכים

מאָנאָלאָג פון אַ שדכן איבערגעגעבן פון ק—ר.

...— איך בין אַן אַלטער שדכן; מיין נאָמען איז מאָטל, מאָטל דער שדכן, רופט מען מיך. שבת נאָך פסח ווער איך אַלט 65 יאָר; אַ שדכן בין איך געוואָרן צו 30, הייסט עס, אַז איך בין שוין אין שדכנות 35 יאָר. און אַזוי ווי איך פיר צוזאַמען אַרום 150 פּאָרלעך אַ יאָר, מיינט עס, אַז איך האָב שוין חתונה געמאַכט אַרום פינף טויזנט פּאָרלעך.

אַ פיר טויזנט כּלן זיי האָבן זיך שוין זיכער געג'גט און אפשר מער ווי פיר טויזנט... און די איבעריגע וואָס מוטשען זיך נאָך, פאַרשעלטן מיר די יאָרן מיט די טעג; וואָס זיי ווינטשן מיר, זאָל פאַלן אויף די נאַצים.

איין זאָגן, אַז די געשעפטן מיינע זענען גוטע קען איך נישט; פאַראַן אַ סך בעסערע געשעפטן. נאָר אַז מען מוז—מוז מען; מען גיט דאָך מער-ווינציגער אַ מאַן פון אַ פרוי און אַ טאַטע פון פינף גרעסטע קינדער און אַלע דאַרפן און ווילן און מוזן לעבן.

און אַז איינער איז אַ זונדער, אָדער אַ שוסטער אָדער אַ קצב איז בעסער? בין איך אַ שדכן!

נאָר נישט דאָס בין איך אויסן, וואָס איך וויל, איז, אַז איר זאָלט האָבן אַ שטיקל בעגריף, וואָס דאָס איז אַזוינס...

אַסאַך יאָרן האָט מיין פּרנסה געבליט: בחורים און מיידלעך געג'טע ווייבלעך און גע'גע'טע מענער, אלמנות און אלמנ'ס האָבן געוויסט, אַז מען דאַרף זיך ווענדן צו אַ שדכן און דער שדכן וועט זיי שוין פאַרזאָרגן... זעלטן ווען אַ פּאָרל איז זיך צונויפגעקומען אָן אַ שדכן. אָבער היינט דאַרף מען דעם שדכן אויף טויזנט כפּרות. אַ בחור מיט אַ מיידל טרעפן זיך אין אַ טאַנץ-זאַל מען ווערט דערשייוויצט, גייט מען זיך אָפּקילן. ער, דער בחור, פירט זי אַפּ אַ היים און גייענדיק ווערט געשלאָסן דער שידוך.

בלייבט שוין פאַרן שדכן גאָרנישט וואָס צו טון: זענען טאַקע היינט די שדכנים אויף געהאַקטע צרות; זיי גייען כּמעט אַלע אויס פאַר הונגער.

וואָס טויג איין מער? אַפילו מיינע צוויי עלטערע טעכטער, האָבן נישט באַדאַרפט אָנקומען צו מיר נאָך התנים.

זיי האָבן זיך אַליין אויסגעפונען אַ פּאָר אידיאָטן, אַ פּאָר לאַכודרעס, ליידיקגייער, חברה, וואָס ווילן נישט אַרבעטן און חתונה געהאַט בשתיקה, אַז נישט איך, נישט מיין פרוי האָבן געוויסט.

ערשט ... זיי האָבן נאָך דער חתונה האָט מען אונז אָנגעזאָגט די פריילעכע בשורה...

אָט אַזוי האָבן מיינע צוויי עלטערע געהאַנדלט... דאָס וואָס זייער טאַטע איז אַ שדכן, האָט זיי גאָרנישט געאַרט...

אַזאַ צייט האָבן, מיר שדכנים היינט, און עס ווערט אַלץ ערגער און ערגער.

די היינטיקע יוגנט איז ווירקלעך לייכטזיניק, מ'פרעגט נישט ביי קיינעם. פאַר זיי איז נישטאָ קיין טאַטע קיין מאַמע, קיין פּאָלגן, קיין עצות — הפקר אַ וועלט!

אַבי מ'האָט חתונה... שפּעטער זעט מען זיך אַ רום, אַז מ'איז אַריינגעפאַלן; אַ סך ייִנגעלייט אַנטלויפן פון זייערע ייִנגע-ווייבלעך און די ייִנגע-ווייבלעך בלייבן איבער מיט קינדער און זיי ליגן שפּעטער אויף טאַטע-מאַמעס פּלייצעס... איר ווייסט עס פונקט אַזוי ווי איך, איך דאַרף עס אייך נישט דערציילן...

און טאָמער געפינט זיך שוין אַ מיידל וואָס קומט אָן צו מיר, איז זי אַ משוגענע, אָדער גלאַט אַ צודרייטע.

מיט עטליכע חדשים צוריק, קומט אַריין צו מיר אַ שיין מיידל, פון אַ יאָר 25, אַ בלאָנדע מיט שיינע בלויע אויגן, מיט אַ סך חן. און זי פאַרלאַנגט פון מיר איין זאַך: איך זאָל אויסזוכן פאַר איר אַ רייכן מאַן; וואָס רייכער איז בעסער! ער מעג זיין אַלט, ער מעג זיין קראַנק; אַבי רייך; עס אַרט איר אַפילו נישט, אַז דער מאַן זאָל האָבן אַ ראַק...

הקיצור, זי וויל האָבן אַן אַלטן, אַ קראַנקן, אַ פּאַראַליזירטן, אַבי מיט אַ סך געלט...

נאָר מיט אַ ראַק איז בעסער; וועט ער גיכער גיין אַ גאַנג, וועט זי קענען חתונה האָבן מיט אַ ייִנגן מאַן וועמען זי ליבט... זי האָט שוין אַזאַ איינעם, דער ציילט זי מיר. ער איז אַ מאָלער, ער מאָלט לאַנדשאַפטן. אַ גרויסער אַרטיסט, אַ ברען, אַ פייער אָבער ער וויל האָבן געלט, ער זאָל קענען ווייטער אָנגיין מיט זיין מאָלן...

איר הערט ווערטער? איידער זי האָט נאָך חתונה פאַר אַן אַלטן; פאַר אַ קראַנקן, פאַר אַ רייכן, האָט זי שוין אָנגעצגרייט אַ ייִנגן מאָלער, אַ ברען אַ שטיק פייער!...

און מיינט איר, אפשר, אַז איך האָב זי נישט צונויפגעפירט מיט אַן אַלטן בעל-עברהניק?

און דוקא מיט אַזאַ ווי זי האָט געגעוואָלט; מיט אַ אַלטן, אַ קראַנקן, אַ געלעמטן, מיט אַ גלאַנציקן פּליך און מיט רויטע אויגן און אַ האַלב-טויבער...

די איינציקע זאַך וואָס אים פעלט איז, אַז ער זאָל שטאַרבן...

האָט ער אָבער נישט קיין חשק...און ווער ווייסט, אויב ער וועט איר צוליב טון...

וואָס לוינט זיך עס אים? געלט האָט ער, אַ ייִנג ווייבל האָט ער, וואָס-זשע דאַרף ער שטאַרבן?

פאַרקערט, זייט ער האָט חתונה געהאַט, קוקט ער אויס שענער און געזונטער...

איצט האָט זי טענות צו מיר: כ'האָב איר באַדאַרפט געבן אַן עלטערן, אַ קראַנקערן און דער עיקר: אַ מענטשן מיט אַ ראַק...

אָט אַזעלכע משוגענע מיידלעך זענען היינט פאַראַן!

יאָ מיין פריינט, דאָס שדכנות איז אינגאַנצן אויסגעשפּילט!

Redaktor-Wydawca: Chaim D. Miodek. Druk „Express", Biala-Podlaska, Pilsudskiego 6.